

Gelaat van de ander

Goede Vrijdag

29 maart 2024

Voorgangers: Henk Baars en Jolly van der Velden

Welkom

Inleiding

Holocaust musea worden dikwijls gekenmerkt door enorme wanden van afbeeldingen van mensen die niet meer terug kwamen. Ik zag het in Mechelen, maar ook in Auschwitz. Je stoot daarmee op de realiteit van echte mensen en niet slechts op al of niet indrukwekkende symbolen. Het is niet om gemakkelijke te verwerken, mij lukt dat in ieder geval niet. Toch bestudeer ik vaak zorgvuldig de gezichten. Is er iets te zien van een lotsbestemming, vreugde of verdriet? Dat is er. Wat meebeweegt is ook je eigen verbeelding van wat je nu weet waarmee de afbeelding iets anders wordt dan de chemische samenstelling van de emulsielaag of de pixels van digitale opnamen. Dat is wel echt een gave van mensen, dat we niet alleen de materie zien, maar er in een splitsecond betekenis aan geven. Maar probeer maar eens een gelaat te tekenen. Ontzaglijk moeilijk en niet alleen door het feit dat het technisch moeilijk is, maar eerder om de kunst een karakter te vangen. Ik liet een paar maanden geleden op de markt in Straatsburg mijn portret tekenen(ijdeltuiterij natuurlijk) maar na een tijdje heb ik het toch maar weer uit mijn woonkamer verwijderd. Ik ben het niet. Maar wie ben je dan wel, is het wel ooit te vangen? Elkaar werkelijk aankijken is misschien nog wel moeilijker. Het is ook dikwijls gênant. Dat doe je niet dan alleen bij intieme momenten. Het is alsof je iets sacraals aanraakt. Maar ook kun je als je werkelijk iemand ziet, niet meer wegstaren. Het doet een onmiddellijk appel op je verantwoordelijkheid. Hoe is het met hem of haar gesteld. Je ziet er slecht uit. Je ziet er goed uit. We hebben zo onze onuitgesproken normen daarvoor. In het gelaat van een ander bevindt zich het geheim van het spirituele, de goddelijke vonk. In gezichten is alles te lezen wat een mens bezig houdt. Daar maak je niet zomaar opmerkingen naar elkaar over, maar het is die steeds onuitgesproken expressie die een verborgen communicatie tussen mensen op hang houdt. Oh, die ogen. De ogen van een jong kind. Het raakt je onmiddellijk, iets respondeert en je weet niet wat het is. Aan handen kun je nog wat zien, maar een been of een arm, nee het gezicht geeft de diepste existentie weer. Henk Meeuws die regelmatig hier voorging en vanmiddag(29 maart) gecremeerd werd kwam dichtbij de verwoording van dat onzegbare. Hij deed pogingen om de menselijke en dikwijls mystieke relatie tussen de ervaren werkelijkheid en Goddelijke inspiratie voelbaar te maken. Rationaliteit is een goed ding, maar het vangt nooit de essentie van het menselijk bestaan, het scheidt een soms zelfs wrede afstand waarbij je in staat bent om te martelen, weg te vagen te veronachtzamen. Maar soms prikt er iets doorheen. De ruimte van God, oh die ogen.

Gebed

Die riep in het begin het woord,
niet begrepen onverhoord.
Dit is het laatste uur,
het eerste uur der doden.
We gaan je tegemoet in taal en teken,
vertrouwen dat je ons roepen hoort.
Verleden en toekomstige tijd ineen gevlochten
in het graf van voorbij.
We loven met hart en mond,
het woord dat nu gestorven is
in stilte en donker gemis.
Het zaad dat kiemt in de grond.
Wij geloven met hart en ziel,

die brak in onze stem
en opstaat in onze keel.
We krijgen elkaar lief,
altijd, als de aderen van een stroom.
We nemen dezelfde loop,
langs groene oevers van hoop.
We stammen van je af.
De heilige geest legt het woord
van God in onze handen en gezicht.

Lezing: Mattheus 27 : 27-31

Goede Vrijdag

Niemand die haar Maria noemt
maar ze bestaat, compleet met zoon
die weer creperen moet en zich
met man en muis verweert, hoor toch

hoe men de Passie zingt. Een nee-
kind was het, averechts. Kont
tegen de kribbe ging hij opgewekt
zijn eigen windingen en weg. Tot hij

ter dood veroordeeld werd, tot hij
een kruis te groot en plomp
lomp op zijn schouders kreeg

gesmeten. Ik ben zijn moeder
moet u weten, stem in met toegeknepen
strot: Erbarme Dich, mein Gott.

(Hester Knibbe)

Het verhaal gaat. De Legende van Veronica (zelf geschreven)

Ik had het wel gehoord van die Jezus. We hebben elkaar wel eens ontmoet. Hij en ik wilden dat niet weten. Wat een man. Geen verliefdheid wat ik voelde, maar wel een soort verbazing, verwondering over de uitspraken die hij deed. Hij leek door iets bevangen, soms weet je dat er iets respondeert, maar wat is niet zomaar duidelijk. Ik viel dikwijls stil tijdens ons gesprek. En dan zijn gezicht, onpeilbaar zo complex dat elke groef en elk haartje iets leek te betekenen. Ik vond de verhalen over hem die ik hoorde op mijn werk overdreven. Hoe kan een mens op aarde zichzelf een halfgod wanen. Ik tref wel meer mensen aan die denken een bijzondere bestemming te hebben, maar bij hem vergat ik al die vooroordelen. Bij hem was het echt, niet wetend wat echt is. We zagen elkaar maar een keer in persoon, maar vergeten doe ik dat moment niet. Nog minder een ander moment. Natuurlijk was hij in moeilijkheden gekomen met de overheid en de Joodse autoriteiten. Ze wilden hem niet begrijpen, het was ook heel moeilijk te volgen. Hij deed uitspraken als van een zot. Als je dood bent kom je in drie dagen niet terug. Maar dat hij zo gevaarlijk werd geacht dat had ik niet verwacht. Toch waren zijn uitspraken radicaal. Heb je vijanden lief. Tja, dan zullen ze je wel krijgen.

De menigte die hem naliep op weg naar Golghota was uitzinnig. Het leek wel of ze hun ergste vijand naar de dood brachten. Hoe kan het dat juist de wijsheid en de onschuld zo geslachteerd worden. Ik zag hem op een afstandje. Zijn gezicht was verschrikkelijk toegetakeld. gemarteld natuurlijk, hoewel ze zeiden van niet en dat hij gevallen was. Altijd weer de zelfde smoezen. Hij moest zijn eigen kruis nog dragen ook, dat moeten we allemaal, maar niet als een martelwerktuig. Wat kon ik nog doen? Ik rende naar huis en pakte het eerste beste schone doek en rende weer terug. Nu nog door de menigte en langs de soldaten. Ik begon te roepen, laat me erbij, het is gewoon een mens, hij heeft pijn. Jezus Jezus! Ik kreeg een paar trappen, maar het kon me niet schelen. Ik gooide me voor hem en hield de doek voor zijn gezicht en raakte hem ermee aan. De menigte hield een paar seconden op met schelden en liet me begaan. Maar even later werd ik weer voor hoer uitgemaakt. Ik had het kunnen verwachten. Ik deed het doek in mijn tas en liet me terugzakken in de menigte. Thuisgekomen wilde ik het doek gaan wassen, maar iets hield me tegen. Afgedrukt het gelaat van de Ander en bewaarde het.